

Pesah - Hagada șel Pesah: „Cei patru copii” [anul 5784]

În Hagada șel Pesah, povestea ieșirii din Egipt pe care evreii o povestesc în fiecare seară de Pesah, se află la început, după ce tinerii pun întrebările cunoscute ca *Ma Niștana* מה נשתנה (Prin ce se deosebește?), începe o porțiune în care stau patru înțelepți la Bnei Brak, orașul lui Rabi Akiva și discută chestiunea poveștii ieșirii din Egipt de-a lungul nopții. Pe la început este un fragment cunoscut sub numele de „Cei patru copii” în care se pun patru întrebări și se dau patru răspunsuri.

Acest fragment este un midraș (un fel de legendă) care se găsește în midrașul „Mehilta” și într-o variantă puțin diferită în Talmud Ierusalim. În acest midraș ni se spune că în Tora apar patru feluri de copii. La fiecare se pune o întrebare și se dă un răspuns. Ordinea lor nu este cea în care ei apar în Tora.

Primul care apare este *haham* חכם „înțeleptul”. Întrebarea care se pune este din Deuteronom 6:20: „Ce înseamnă mărturiile și legile și judecățile pe care Domnul, Dumnezeul vostru vi le-a poruncit?” Răspunsul este însă nu cel din Tora, unde răspunsul este: „Sclavi am fost lui Faraon în Egipt și ne-a scos Domnul din Egipt cu mână puternică” (Deuteronom 6:21). Acest verset apare deja prescurtat în prima porțiune după *Ma niștana*, porțiunea *Avadim haiinu* עבדים היינו. Răspunsul care apare în Hagada este o parafrază a întrebării puse la început de tineri. Răspunsul este luat din regulile Pesahului: „... după consumarea [jertfei de] Pesah nu se mai adaugă desert”. Această frază este luată din Mișna, tractatul Pesahim 10:8. Poate acest lucru ne dă aluzia că acel copil care pune această întrebare la început este înțelept.

Al doilea fiu este *rașa* רשע „nelegiuitul”. Întrebarea pe care o pune este din Exod 12:26: „Ce vă trebuie vouă acest ritual?” Răspunsul este foarte încolăcit și ciudat. Înainte de răspuns vine pedeapsa și cauza ei. Răspunsul se bazează pe cuvântul „vouă” din întrebare, spunând că aici referința este exclusiv la „voi” și în niciun caz la „el”. Aceasta deoarece el a ieșit din grup, din comunitate - el neagă existența lui Dumnezeu. De aceea trebuie să i se strepezească dinții. Atunci vei da răspunsul: „de aceea mi-a făcut mie Domnul aceasta când am ieșit din Egipt”. Răspunsul este din Exod 13:8. Apoi continuă răspunsul: „Mie - dar nu lui. Dacă ar fi fost acolo. Nu ar fi fost salvat”. Adică, din cauză că el nu mai aparține grupei, obștiei, el nu va fi salvat. Unii interpretează acest fapt prin versetul 27 din Exod 12 spunând că el nu va avea parte de jertfa de Pesah, iar așa nu va fi salvat,

O altă problemă extrem de dezbătută în această frază din Hagada în afară de exprimarea încâlcită versetelor, este acest verb la imperativ *hakhe et șinav* הַקְהֵת אֶת שֵׁנָיו „să i se strepezească dinții” care este tradus în câteva feluri, însă pare că cea mai adecvată traducere ar fi „să-i tocești dinții”, probabil ca să nu mai poate mânca. Această rădăcină KHH este foarte rară în Tanach și are sensul de bază „neascuțit”. Verbul derivat din ea *hikha* הִקְהָה apare

În tot Tanachul doar de trei ori, niciuna în Tora. Acest lucru îngreunează înțelegerea exactă a cuvântului. Majoritatea comentariilor o stabilesc ca însemnând „a scrâșni dinții”. Problema este pe de o parte că cele trei exemple din Tanach nu se potrivesc la acest sens, iar pe de altă parte găsim în Tanach alte verbe cu această semnificație. Vom aduce aici un exemplu, cel mai clar din cele trei. În Eclesiastul 10:10 apare expresia im *kaha ha-barzel* וְהָאֵם קָהָה הַבְּרֹזֶל care este tradus corect „Dacă o unealtă de fier se tocește”. De asemenea celelalte două exemple din Eremia 31:28 și Ezechiel 18:2 sunt și mai obscure. Problema aceasta va rămâne încă una din multele nerezolvate.

Al treilea fiu este tam תָּם „cel simplu”. Eu cred că poate fi tradus și „neprefăcut, sincer” toate fiind legate semantic de „naiv”. În acest caz, atât întrebarea cât și răspunsul se află în același verset Exod 13:14. Întrebarea este: „Ce este asta?”. Răspunsul vine în continuare: „Cu puterea mâinii ne-a scos Domnul din Egipt, din casa robiei”.

Al patrulea fiu este Veșeino iodea lişol וְשֵׂאִינוּ יוֹדֵעַ לִשְׂאוֹל „Cel ce nu știe să întrebe”. Aici nu există de fapt o întrebare, iar răspunsul fiind din același verset ca la al doilea - *raşa*: „De aceea mi-a făcut mie Domnul când am ieșit din Egipt” (Exod 13:8). Doar că aici ni se propune, deoarece acest fiu nu știe să întrebe, să deschidem noi discuția.

Acest midraș minunat încearcă să categorisească poporul evreu în cele patru grupe foarte reprezentative din punct de vedere social și psihologic. Mi se pare că această monitorizare este valabilă și la alte popoare, inclusiv poporul român.

Anexă: Textul - după traducerea Rabinului Sorin Rosen

Binecuvântat fie Omniprezentul, binecuvântat fie El. Binecuvântat fie Cel care a dat Tora poporului Său Israel, binecuvântat fie El. Despre patru feluri de copii a vorbit Tora: unul înțelept, unul nelegiuit, unul simplu și unul care nu știe să întrebe.

Înțeleptul - ce spune el? *Ce înseamnă mărturiile și legile și judecățile pe care Domnul, Dumnezeul nostru, vi le-a poruncit? (Deuteronomul 6:20) Și astfel, pe acesta învață-l tradițiile [jertfei de] Pesaḥ, chiar și aceea că după consumarea [jertfei de] Pesaḥ nu se mai adaugă desert. (Mișna Pesaḥim 10:8).*

Nelegiuitul - ce spune el? *„Ce vă trebuie vouă acest ritual?” (Exodul 12:26) Vouă - dar nu lui. Și pentru că s-a exclus singur din colectivitate, neagă un principiu de bază. De aceea și tu strepezește-i dinții și spune-i: „de aceea mi-a făcut mie Domnul aceasta când am ieșit din Egipt”. (Exodul 13:8) Mie - dar nu lui. Dacă ar fi fost acolo, nu ar fi fost salvat.*

Cel simplu - ce spune el? *„Ce este aceasta?” (Exodul 13:14) Acestuia spune-i: „cu mână puternică ne-a scos Domnul din Egipt, din casa robiei”. (Exodul 13:14).*

Iar cu cel ce nu știe să întrebe deschide tu discuția, precum este spus: „Povestește-i fiului tău în acea zi, spunând: de aceea mi-a făcut Domnul aceasta când am ieșit din Egipt”. (Exodul 13:8).

